

CANO PRESENTATIEDAG - 25 februari 2011 - INLEIDING – HISTORIEK

In 1988 - jawel 22 jaar geleden- werd op een door vzw Jongerenbegeleiding georganiseerde studiedag voor de eerste keer open stilgestaan bij het gegeven, dat wij in onze sector niet alleen met z'n allen te maken hebben met jongeren die specifieke zorg nodig hebben.. (uiteraard - daarom heet onze sector dan ook Bijzondere Jeugdzorg), maar blijkbaar ook met jongeren die méér dan dat vragen... nl zéér specifieke zorg.

U hoort aan de afgewogen woordkeuze dat het alleen al benoemen van deze doelgroep toen zelfs al geen gemakkelijk zaak was. Maar de initiatiefnemers van de studiedag wilden juist het debat rond deze doelgroep heel bewust aanscherpen. Want wat velen dachten, werd eindelijk hardop uitgesproken. Er waren jongeren, adolescenten met een moeilijker gedragsprofiel, waarvoor niet altijd een gepaste opvangplaats werd gevonden; of anders gezegd : die ook in ons hulpcircuit vaak geweigerd werden en uit de boot dreigden te vallen. En dus ging de studiedag door onder de naam 'Extreem moeilijk te begeleiden jongeren'.

De bedoelde doelgroep betrof adolescenten met vergaand persoonlijk en maatschappelijk regelovertredend gedrag : agressie, automutilatie, vergaand problematisch druggebruik, delictgedrag, prostitutie,....

De vraagstellingen werden openlijk geponeerd : (let op – we schrijven 22 jaar geleden in onze geschiedenisboek)

- Hoe 'moeilijker' waren deze jongeren dan wel in vergelijking met de andere jongeren binnen de BJZ (die toch ook wel een complexere problematiek met zich mee dragen). ?
 - En hebben we het over de moeilijkheidsgraad van het gedrag ? Of over de complexiteit van de problematiek waar deze jongeren mee te maken hebben ,? Of moeten we het eerder hebben over de moeilijkheidsgraad van de begeleidbaarheid ?
 - En ... als er dan sprake is van verhoogde complexiteit (hetzij in doelgroep/problematiek/begeleidbaarheid): vragen deze jongeren dan ook een bijzondere aanpak ? Moeten we ons methodieken -arsenaal uitbreiden ? Macht onze sectorale regelgeving ? Macht onze subsidiëring ?
- Heeft m.a.w. onze sector wel voldoende adequate antwoorden voor deze groep jongeren ?

Zou het kunnen dat deze vragen vandaag nog altijd opvallend actueel zijn ?

Even back to history. .. naar de vroege jaren negentig, met nog quasi geen tot zeer weinig differentiatie in het toenmalig sectoraal hulpverleningsaanbod. Onze 'extreem moeilijker te begeleiden' jongens en meiden van de studiedag kwamen toen dan ook vaak terecht in de residentiële begeleidingstehuizen, die zelf heel zoekend waren naar het geschikte hulpprogramma voor dit doelpubliek. De meeste voorzieningen gaven aan dat ze niet voldoende methodisch geëquipeerd waren om voor deze jongeren een geschikt hulpaanbod uit te bouwen. Maar er waren ook voorzieningen, die – vaak historisch vanuit hun ontstaansgeschiedenis – juist zeer expliciet kozen voor deze doelgroep.

Het hulpverleningslandschap voor deze jongeren dreigde dus te versnipperen. De overheid, bekommerd om een stijgende groep adolescenten die door de mazen van het welzijnsnet dreigde te glippen, nam initiatief. Het ZIB-project ging van start...

Voor de jongere garde onder jullie : nee : ZIB had niks te maken met de rits van onze toenmalige jeansbroeken. ZIB stond voor 'zeer intensieve begeleidingstehuizen' en was één van de eerste onderzoeksprojecten specifiek gericht op adolescenten met een moeilijker gedrags- en begeleidingsprofiel. De 3 participerende ZIB-voorzieningen kregen opvallend veel ademruimte : ze mochten experimenteren met innoverende methodieken, passeerden op een aantal punten de toen nog strikte regelgeving rond aantal dagen verblijf in de context, kregen zelfs extra financiële middelen maar... ondertekenden in ruil opnameplicht en een begeleiding-engagement. Een primeur in onze sector.

Het ZIB-project is wellicht een belangrijk kantelmoment voor de sector bijzondere jeugdzorg geweest. Binnen een zeer intensieve samenwerking tussen beleid, academisch onderzoeksveld en praktijkwerkers werd voor de eerste keer geld vrij gemaakt om in de bijzondere jeugdzorg te differentiëren op moeilijkheidsgraad, om de regelgeving de bevragen, om te innoveren. Er was ruimte en open dialoog om te zoeken naar nieuwe antwoorden op hulpvragen, problematieken en doelgroepen, waarop toen onvoldoende efficiënt kon gereageerd worden. Het door Prof Walgraeve gecoacht onderzoek gaf zelfs een eerste aanzet tot resultaatsbevraging en effectmeting.

Het laatste jaar van dit experiment was het geld echter op, zodat het ZIB-experiment werd stopgezet: vroegtijdig en zonder effectevaluatie.

Maar de Zibbers roerde hun staart. Hoe stevig doet nu niet meer terzake. Feit was dat in de zomer van '95 een nieuw project opstartte 'het Steunpunt Voorzieningen categorie 1bis' : een door de overheid gecoördineerd samenwerkingsverband met 6 partners, die allen expliciet kozen voor het moeilijkere te begeleiden adolescentenpubliek. De club kreeg de opdracht de 30 bestaande voorzieningen - cat.1bis – die zich vanuit hun erkenning specifiek moesten richten tot een iets moeilijker adolescenten-publiek – bijeen te brengen, good practises uit te wisselen en methodiekenvernieuwing te stimuleren.

De respons was – achteraf gezien- in feite overweldigend. Begeleiders en stafmedewerkers bespraken samen themata, die de volgende jaren blijvende inpakt zouden hebben op de verdere uitbouw van onze hulpverlening : herstelgericht omgaan met delicten, constructief sanctioneren, projecten als aanvullend hulpaanbod, trajectbegeleiding, contextondersteuning En dan was er nog de hamvraag : over welke adolescenten hebben we 't nu in feite ? Is er een doelgroepafbakening mogelijk...nodig... wenselijk ?

Na drie volle werkjaren sloot het Steunpunt haar werkzaamheden af. Geen vervolfinanciering.

De vier residentiële partners van het Samenwerkingsverband : Pieter Simenon, De Wissel, het Oranjehuis en Cirkant bleven echter als vier musketiers (of waren het eerder vier Don Quichotes ?) koppig het debat verder aanzwengelen – zowel met mekaar als met de overheid.

Consequent met hun uitgangsvisie zochten ze op de eerste plaats naar wat hen verbond, naar de gelijkenissen in hun hulpverleningspraktijk. Begin 2001 werd een gezamenlijke tekst gepubliceerd met de krachtlijnen van een hulpprogramma, waar ze zich alle vier in thuis voelden. Zij pleitten openlijk voor een herdefiniëren van de toenmalige residentiële hulpverlening. Ze legden het begin- en eindpunt van het hulptraject in de context van de minderjarige. Ze beschreven hoe flexibel 'zappen' tussen de verschillende verblijfsmilieus het hulptraject kon versterken. Het netwerk rond de jongere en de context werd actief aangesproken en extra geactiveerd. En ze opteerden resoluut voor erg intensieve contextbegeleiding (een totaal vreemde denkpiste binnen het toenmalig residentiële denken) .

Op zoek naar een overkoepelende naam en gepaste symboliek werd CANO gelanceerd : Centrum voor Actieve Netwerkontwikkeling en Omgevingsondersteuning. Klein extra detail nog : ze vroegen ook extra financiële middelen om dit begeleidingsconcept uit te voeren.

Intussen was er in de sector BJZ beroering ontstaan rond de gebrekkige doorstroom van jongeren uit de gemeenschapsvoorziening. De overheid nam ten derde male initiatief. En nog wel creatief. Ze knutselden de uitgangspunten van het Cano-concept en de vraag naar extra geld aan het doorstroomprobleem uit de G.V.'n en lanceerde de GKRBB-projecten. We schrijven 2002 in onze geschiedenisboekjes.

De vlieger ging op. Bijna alle voorzieningen, die intekende op het GKRBB -project, sloten aan bij de Cano-groep waardoor de oorspronkelijke club van vier uitgebreid werd met vier nieuwe kompanen : Hadron, Maria Goretti, Sporen en Stappen : de huidige Cano-groep. Helemaal machte het GKRBB -verhaal (weer..) niet met de realiteit natuurlijk. Want in onze Cano's werden en worden uiteraard niet alleen jongeren begeleid die uit de gemeenschapsvoorzieningen komen. Het Antwerpse GIT-experiment trouwens trok de doelgroep wel wat open, maar is intussen recentelijk stop gezet.

Wellicht niet helemaal toevallig werd een ander debat brandend actueel in het residentiële circuit, nl het gebrekkig wettelijk kader ifv flexibel schakelen tussen residentie en thuismilieu... een wettelijke lacune die behoorlijk haaks stond op het nieuwe contextuele denken.

De Cano-partners hadden zich al losgemaakt van het rigide residentieel begeleidingskader en pleitten openlijk voor meer flexibele begeleidingstrajecten, met soepele en transparante doorschakelmogelijkheden tussen verschillende hulpvormen.

Niets is sterker dan een idee, waarvoor de tijd rijp is...

Mede geïnspireerd door de activiteiten van de Werkgroep Flexibiliteit werd voor de residenties de nieuwe flexibele norm geïntroduceerd. En in het verlengde van deze beweging startten, quasi simultaan, de eerste MFC's op, waarbij cliënten - uiteraard onder regie - naadlozer mochten en konden bewegen tussen de aangeboden hulpmodules van het centrum.

Zijn dat nu allemaal variaties op hetzelfde thema ?

Is Cano een high-tech MFC, maar dan specifiek voor jongeren en contexten met een complexere problematiek ?

Of is Cano net het basisconcept, het moederbord, van waaruit nieuwe bewegingen en concepten verder gestalte kunnen krijgen ?

Of ... heeft Cano zichzelf overbodig gemaakt ? (zoals het een goeie hulpverlening-organisatie past)

Moeten we de doelgroep gedachte trouwens niet anders gaan benaderen en de uitdaging aangaan om samen met de mensen een meer zuivere, onderliggende vraag te ontdekken, ontdaan van elk vooropgesteld "hulpverleningskader" ?

Is Cano niet juist op zoek gaan naar de dynamiek van het leven zelf in al zijn diepte, schoonheid en wreedheid?

Is Cano niet het doorbreken van patronen die de vervreemding in het leven brengen : hulpverleningspatronen, gezinspatronen en structurele hindernissen ?

Want hoe stevig de cano-roeiërs ook proberen hun boot in de vooropgestelde baan te houden, het zal toch het water, de stroom zelf zijn, die de richting uiteindelijk zal bepalen...

Op expliciete vraag van de overheid hebben wij, de voorbije periode, de Cano- beweging proberen fijn te tunen in implementeerbare standaards en presenteren wij u vandaag het Cano- concept in protocol-versie.

Is dat nu op zich niet wat contradictorisch ? Want hoe leg je een dynamisch, zichzelf constant vernieuwend programma als Cano vast in een min of meer afgelijnd protocol zonder afbreuk te doen aan de permanente dynamiek, waar het model in se voor staat ?

Beste toehoorders en hopelijk/mogelijk toekomstige Cano-collega's

Het hulpverleningsmodel, dat wij u vandaag presenteren, is het resultaat van de permanente zoektocht van een aantal organisaties naar hulpverleningsantwoorden voor jongeren en contexten met een complexere problematiek.

Kiezen voor deze doelgroep is radicaal kiezen voor permanente dialoog, beweging, innovatie. Kiezen voor Cano is niet niks : het heeft inpakt op de ganse voorziening : visie, organisatie, uitbouw, personeelsbeleid,... Want iedereen hier in de zaal weet dat werken met deze jongeren net dat 'ietsje meer dan anders' gezamenlijke inzet vraagt.

Door het Cano-concept te vertalen in standaards - door het te protocolleren - kiezen we ervoor om het ook overdraagbaar te maken; kiezen we ervoor om het aan u voor te leggen en verder te implementeren in de jeugdzorg. Maar we opteren ook duidelijk, vanuit het hart van ons concept, voor standaards die inpluggen op ons doelpubliek en dus de facto dynamisch moeten blijven, met alle ruimte voor innovatie en experiment.

Wij nodigen u vandaag graag uit om mee met ons in Cano te stappen en om, als medestanders, samen de volgende jaren in onze sector de Cano-stroom verder vorm te geven en mee sterker te maken.

Want, en daar draait het uiteindelijk allemaal om : Cano werkt...

We wensen u, in naam van onze Cano-partners, een boeiende studiedag.